

Zane Cekula (Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija)
SAIMNIECISKĀ DARBĪBA, AMATI UN NODARBOŠANĀS VEIDI
LATGALES VIETVĀRDOS

Atslēgas vārdi: *amats, saimnieciskā darbība, Latgale, vietvārdi.*

Latgales kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana un attīstība ir skatāma nesaraujamā saistībā ar novada saimniecisko dzīvi un valsts reģionālo politiku. Saimniecisko darbību raksturo daudzu vietu nosaukumi, arī vietvārdi, kuros ir vārds *krūgs* 'krogs' – ģermānisms, kas liecina, ka arī Latgalē pie lielajiem ceļiem savulaik pastāvējušas iebraucamās vietas, kurās varēja atvilkt elpu gan ceļinieki, gan viņu zirgi. Piemēram, *Jaunaiskrūgs* Ambeļu pagastā, *Ločukrūgs* [izrunā: *Luočukrūgs*] ('lāčukrogs') Kalupes pagastā. Par kādreizējo saimniecisko darbību liecina arī vietvārdi, kuros ir vārds *poļvarka* 'pusmuiža' (no poļu *folwark* 'neliela muižiņa', sal. ar krievu *фольварк* 'pusmuiža'). Liksnas pagastā ir ciems *Poļvarciši*, kur dzīvo galvenokārt latvieši (vietējie latgalieši).

Daugavpils novada Ambeļu pagastā ir krievu ciems ar nosaukumu *Guta*, kas minēts jau 18. gadsimtā kā *Гутова*. *Guta*, salīdzinājumam ar baltkrievu *гута* – 'vieta, kur ieguvuši pelnus, potašu vai nodarbojušies ar kāda metāla (parasti vara) kausēšanu', poļu *huta* 'metālapstrādes rūpnīca'.

Ikvienu novada izaugsmē liela nozīme ir tautsaimniecības attīstībai. Tāpēc šis pētījums ir veltīts vietvārdiem, kas saistīti ar Latgales iedzīvotāju saimniecisko darbību, amatiem un nodarbošanās veidiem, raksturojot ne tikai ģeogrāfiskos nosaukumus, bet arī to skaitu un izplatību. Latgalē lielākajai daļai vietvārdu, kuru pamatā ir amats un nodarbošanās veids, ir baltu cilme, piemēram, ciema nosaukumi *Patmalņiki* (*patmalis* 'vēja dzirnavas') Rēzeknes novada Pušas pagastā, *Patmalīši* Daugavpils novada Liksnas pagastā, *Pūdņiki* (*pūdņiks* 'podnieks') Rugāju novada Lazdukalna pagastā, Ludzas novada Pureņu un Nukšu pagastā, Rēzeknes novada Feimaņu pagastā, *Kolna Pūdņiki* un *Lejas Pūdņiki* Krāslavas novada Aulejas pagastā un mājvārds *Pūdņiku skūla* Rēzeknes novada Kaunatas pagastā.

Tomēr daļa amatu nosaukumu ir aizgūti no citām valodām. No ģermāņu valodām aizgūtie amatu nosaukumi ienāca latviešu valodā 12.–16. gadsimtā. Ciemu nosaukumi *Lielie Šķipuri* un *Mazie Šķipuri* Krāslavas novada Izvaltas pagastā, iespējams, ir saistīti ar zviedru vārdu *skeppare* 'tirdzniecības kuģa kapteinis, liellaivas vadītājs', salīdzinājumam ar latviešu vārdu *šķiperis*, un igauņu *kipper* 'jūrnieks', kas cēlies no viduslejasvācu *schipper*. Turklāt Krāslavas novada Aulejas pagastā pie ezera *Ļdzeiša* atrodas ciems *Škipi*, sal. ar viduslejasvācu *scip* 'kuģis' un norvēģu *skip* 'kuģis'.

Aizgūvumi no slāvu valodām, varētu būt ienākuši latviešu valodā kopš 9. gadsimta, kad nostiprinājās tirdznieciski un politiski sakari ar senkrievu ciltīm. No slāvu valodām aizgūtie amatu nosaukumi ienāca latviešu valodā 16.–18. gadsimtā, attīstoties muižu saimniecībai. Tāpēc Latgales vietvārdos var atrast gan latviešu *mucinieks* un latgaliešu *bucinīks*, gan arī vārdu *bondars* (no krievu *бондарь* 'mucinieks') ciemu nosaukumos *Bucinīški* Daugavpils novada Biķernieku pagastā un *Bucinīki* Līvānu novada Jersikas pagastā, *Mucukolns* Viļakas novada Susāju pagasta, *Bondariški* Daugavpils novada Maļinovas pagastā un *Bondari* Rēzeknes novada Čornajas, Mākoņkalna, Silmalas un Zaļesjes pagastā.

Ar ķieģeļu izgatavošanu saistīti ciemu nosaukumi *Ceglineica* Rēzeknes novada Dricānu pagastā un *Ceglinīki* Daugavpils novada Vaboles pagastā (*ceglis* 'ķieģelis') un viensētas nosaukums *Ķieģeļnieki* Preiļu novada Preiļu pagastā. Vietvārdi radušies, pamatojoties uz to, kas atšķiras no kopējā fona, nevis no vizizplatītākā un visparastākā.